

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 3, Sayı: 9, Eylül 2017, s. 75-82

Yrd. Doç. Dr. Taner GÜNEY

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF İktisat Bölümü, tanerguney@kmu.edu.tr

TUTUM, HUKUKSAL YAPI VE ETNİK-DİLSEL ÇEŞİTLİLİĞİN GELİR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ¹

Özet

Bu çalışmanın amacı ülkelerin hukuk sistemi, tutum ve etnik-dilsel çeşitliliğin kişi başına düşen milli gelir üzerindeki etkisini analiz etmektir. 1990-2012 yıllarını kapsayan dönemde 146 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke verisiyle elde edilen tahmin sonuçlarına göre hukuk sistemi ve tutum kişi başına düşen gelir üzerinde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak oldukça anlamlı bir etkiye sahiptir. Etnik-dilsel çeşitlilik kişi başına düşen milli gelir üzerinde negatif yönlü ve istatistiksel olarak oldukça anlamlı bir etkiye sahiptir. Ancak etnik-dilsel çeşitliliğin gelişmiş ülkelerde gelir düzeyi üzerindeki etkisi pozitif yöne dönmektedir ve bu etki istatistiksel olarak anlamlıdır. Diğer değişkenlerden tutum gelir üzerinde negatif yönlü, hukuksal yapı pozitif yönlü etkiye sahiptir. Gelişmekte olan ülkelerde de hukuk sistemi ve tutum kişi başına düşen gelir üzerinde pozitif yönlü etnik-dilsel çeşitlilik negatif yönlü bir etkiye sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Hukuksal Yapı, Etnik Farklılıklar, Gelir

THE IMPACT OF LATITUDE, COMMON LAW AND ETHNO-LINGUISTIC FRACTIONALIZATION ON INCOME

Abstract

The purpose of this study is to analyze the impact of common law, latitude and ethno-linguistic fractionalization indicators of countries on the per capita income. According to the estimate results that were obtained from the data of 146 developed and developing countries between 1990-2012, legal system and latitude have

¹ Bu makale 18-20 Mayıs 2017'de Alanya Alaatin Keykubad Üniversitesi'nin ev sahipliğinde düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulmuştur.

a positive impact on per capita income that is statistically meaningful. On the other hand, ethno-linguistic fractionalization have a negative impact on per capita income that is statistically meaningful. But the impact of ethno-linguistic fractionalization on the per capita income in developed countries is taking a positive turn, which is statistically meaningful. Amongst other variables, latitude has a negative and legal structure has a positive impact of per capita income. In developed countries, common law and latitude have a positive and ethnical variables have a negative impact on per capita income

Keywords: Latitude, Common Law, Ethno-Linguistic Fractionalization, Income

Giriş

Ekonomik büyüme ile ülkelerin hukuk sistemi (common law), tutum (latitude) ve etnik-dilsel çeşitlilik (ethno-linguistic fractionalization) arasında bir ilişki var mıdır? Ekonomik büyümenin bağımlı değişken olduğu bir modelde bazı bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken olan ekonomik büyüme arasında içsellik (endojenite) durumu söz konusu olabilir. Regresyon analizinde endojenite, bağımsız değişken(ler) ile modeldeki hata terimi arasında korelasyonel ilişki olmasıdır. Endojenite, modele eklenmeyen bir değişkenden, ölçüm hatasından veya bağımlı ve bağımsız değişkenlerin karşılıklı olarak birbirlerini etkilemesinden kaynaklanabilir (Aidt, 2010). Bu durumda içsel (endojen) olduğu düşünülen bağımsız değişkeni en iyi temsil edecek fakat değeri de model dışında (egzojen) belirlenecek bir değişkene ihtiyaç duyulmaktadır. İşte bu değişkenlere araç değişken denebilir. Acemoglu vd. (2001), Rodrik vd. (2004), Glaeser vd. (2004), Aidt (2010) ve Güney (2017)'inki gibi çalışmalarda ekonomik büyüme ile içsel olduğu görülen değişkenler için araç değişken kullanılmak istendiğinde, hukuk sistemi, tutum ve etnik göstergelerin iyi birer araç değişken olduğu belirtilmiştir. Çünkü bu çalışmalara göre, zaman içinde değişmeyen veya çok az değişme ihtimali olan etnik-dilsel çeşitlilik milli gelir üzerinde etkili olabilmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı 146 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin 1990-2012 yıllarını kapsayan dönemdeki verileri ile hukuk sistemi, tutum ve etnik farklılıkların ekonomik büyüme üzerindeki etkisini analiz etmektir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre hukuk sistemi ve tutum kişi başına düşen gelir üzerinde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak oldukça anlamlı, etnik değişkenler ise kişi başına düşen milli gelir üzerinde negatif yönlü ve istatistiksel olarak oldukça anlamlı bir etkiye sahiptir.

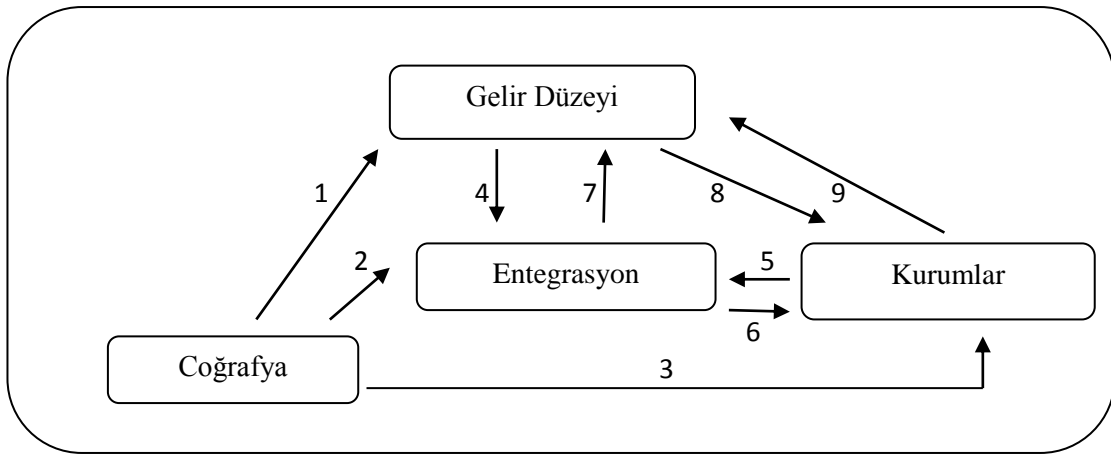
İlgili Literatür

Easterly ve Levine (1997)'in Orta-Sahra Afrika ülkelerinde etnik-dilsel çeşitlilik düzeyinin ekonomik büyüme üzerinde negatif yönlü ilişki tespit ettiği, öncü niteliğindeki çalışmanın ardından, literatürde bu yöndeki çalışmaların arttığı görülmektedir. Easterly ve Levine (1997)'in ardından Collier ve Gunning (1999), Hall ve Jones (1999) ve Rodrik (1999), etnik-dilsel çeşitliliğin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Collier ve Gunning (1999) ülkelerin yavaş büyüme oranları ile etnik-dilsel çeşitliliği arasında bağ kurarken, Hall ve Jones (1999) 127 ülke için yaptıkları analizde etnik-dilsel çeşitliliğin ülkelerdeki işgücünün verimliliği üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Montalvo ve Reynal-Querol (2005), 138 ülkenin 1960-1995

yılları arasında ekonomik büyüme oranları ile etnik-dilsel çeşitlilik ilişkisini analiz etmiştir. Çalışmaya göre ülkelerin etnik-dilsel çeşitlilik düzeyleri ekonomik büyümeyi negatif yönlü etkilemektedir. Alesina vd. (2012) ise 173 ülkenin 1992-2009 dönemindeki verileri ile yaptığı analizde etnik-dilsel çeşitliliğin düzeyinin artması ile kişisel gelir düzeyinin farklılaştığını ortaya koymuştur.

Hukuksal yapı etnik-dilsel çeşitlilik gibi ekonomik büyüme ilişkisi araştırılan bir diğer değişkendir. Barro (1996) 1960-1990 döneminde 100 ülke için hukuksal yapı ile ekonomik büyüme ilişkisini analiz etmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre hukuksal yapının iyileşmesi ülkelerin ekonomik büyüme oranlarını arttırmaktadır. Benzer bulgular 102 ülkenin 1960-1992 verisini kullanan Mahoney (1999), Posner (2007) ve Garoupa ve Liguerra (2012) tarafından da elde edilmiştir. Bununla birlikte Rodrik vd. (2004)'e göre hukuksal yapı ve etnik değişkenlerden farklı olarak tutum ekonomik yapı için dışsal bir değişkendir. Şekil 1'de de görüldüğü gibi, dışsal bir değişken olan coğrafya içsel değişken olan gelir düzeyi ve kurumların hem kendilerine hem de bu değişkenler arasındaki entegrasyona etki etmektedir. Şekilde coğrafya olarak ifade edilen değişken için bir ülkenin ekvatora olan uzaklığını ifade eden Tutum değişkeni kullanılabilir. Dolayısıyla şekle göre tutum gelir düzeyini direkt olarak etkilemenin dışında, gelir düzeyini etkileyen kurumları ve entegrasyon sürecini de direkt etkilemekte ve bu etkilediği değişkenler yine gelir düzeyi üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle tutum değişkeni gelir düzeyinin güçlü bir etkileyicisi yani bir alt değişkenidir. Acemoğlu vd. (2001)'in bulgularına göre, tutum ile ölçülen coğrafya kişi başına gelir üzerinde pozitif yönlü etkide bulunarak bir gelir belirleyicisi durumundadır. Benzer bulgular Van Ewijk (2011), Majid (2013) ve Campante ve Yanagizawa-Drott (2015) tarafından da ortaya konmuştur.

Şekil 1: Tutum ve Gelir İlişkisi

Yöntem Ve Veri

Bu çalışmada dengesiz panel veri yöntemi ile aşağıdaki çok değişkenli model tahmin edilecektir. i birim sayısını, t zaman aralığını, ε ise hata değerini ifade etmektedir. Gelir kişi başına

gelirin logaritmasını ifade etmektedir. 146 ülkenin 1990-2012 yıllarını kapsayan verileri Dünya Bankası'ndan (WB) alınmıştır. Tutum ülkelerin ekvatora olan uzaklığını ifade etmektedir. Veriler La Porta vd. (1999)'den alınmıştır. Hukuk ülkelerin hukuksal yapısını göstermektedir ve veriler La Porta vd. (1997)'den alınmıştır. Etnik ülkelerdeki etnik köken, dinsel ve dilsel farklılıkların çeşitlilik düzeyini göstermektedir. Veriler Alesina vd. (2003)'den alınmıştır.

$$\text{Gelir}_{it} = \beta_1 \text{Tutum}_{it} + \beta_2 \text{Hukuk}_{it} + \beta_3 \text{Etnik}_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

(1) nolu eşitlik, tek yönlü panel veri tahmininde kullanılan genelleştirilmiş en küçük kareler (GEKK) yöntemi ile tahmin edilmiştir. GEKK yöntemi, değişen varyans ve oto korelasyon sorunlarının bulunduğu durumda bile tutarlı ve etkin tahminler verebilmektedir. Bu nedenle tek yönlü birim etkilerin geçerli olduğu modellerde, sabit etkiler varsayımı ile GEKK tahmincisi kullanılabilir. Değişkenlere ait durağanlık testleri için Levin, Lin ve Chu t testi (LLC), Im, Pesaran ve Shin W testi (IPS), ADF-Fisher Ki-kare testi (ADF-F), PP-Fisher Ki-kare testi (PP-F) yapılmıştır (Tatoğlu 2012a; Tatoğlu 2012b). Hausman testi sabit etkiler (FE) ve rassal etkiler (RE) modellerinin seçilmesi için kullanılmıştır.

Tablo 1 değişkenlere ait özet istatistikleri ve korelasyon katsayılarını göstermektedir. Tabloya göre literatürdeki çalışmalara benzer biçimde Tutum ve Hukuk ile gelir arasında pozitif yönlü bir korelasyon varken, Etnik ile gelir arasında negatif yönlü bir korelasyon bulunmaktadır. Bu değişkenlerden en yüksek korelasyon katsayısına sahip olan değişken Hukuk'tur.

Tablo 1. Değişkenlerin Özet İstatistikleri ve Korelasyon Katsayıları

	Gelir	Tutum	Hukuk	Etnik
Arit. Ort.	3.443	27.119	-0.006	0.423
Maksi.	5.055	64.800	1.999	0.840
Mini.	1.991	0.000	-2.205	0.020
Std. Hata	0.704	17.568	0.976	0.202
Gözlem	3328	3289	2030	3266
Gelir	1			
Tutum	0.572	1		
Hukuk	0.803	0.563	1	
Etnik	-0.437	-0.433	-0.349	1

Ekonometrik Analiz

Tablo 2, Tutum ve Etnik değişkenlerinin dışında bu çalışmada kullanılan değişkenlerin birim kök test tahmin sonuçlarını göstermektedir. Tutum ve Etnik değişkenlerinin verileri sabit

olduğu için durağanlık testlerine tabi tutulmamıştır. Tabloya göre Gelir tüm test tahminlerinde 1.Fark'ta, Hukuk ise Düzey'de durağandır. Tablo 3 (1) nolu eşitliğe ilişkin tahmin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 2. Değişkenlerin Durağanlık Test Sonuçları

	LLC		IPS		ADF-F		PP-F	
	Düzey	1. Fark	Düzey	1. Fark	Düzey	1. Fark	Düzey	1. Fark
Gelir		-22.591 (0.0000)		-21.131 (0.0000)		1000.3 (0.0000)		1419.8 (0.0000)
Hukuk	-10.659 (0.0000)		-2.186 (0.0144)		358.58 (0.0037)		471.79 (0.0000)	

Tablo 3'te de görüldüğü gibi, tüm ülkeler için elde edilen analiz sonuçları Tutum, Hukuk ve Etnik değişkenlerinin kişi başına gelir üzerindeki etkisi istatistiksel olarak oldukça anlamlıdır. Ülkelerin coğrafik olarak ekvatora olan uzaklığını gösteren Tutum değişkeni ile, ülkelerin hukuksal yapısını gösteren Hukuk değişkeni tüm ülkelerde kişi başına gelir düzeyini arttırmaktadır. Ülkelerin etnik, din ve dilsel çeşitliliğini gösteren Etnik değişkeni ise geliri azaltmaktadır. Buna göre etnik çeşitlilik düzeyi düşük, ekvatora olan uzaklığı fazla ve hukuksal yapısı düzgün ülkelerde kişi başına gelir düzeyi yükselme eğilimindedir.

Gelişmiş ülkeler için elde edilen GEKK tahminleri Tutum değişkeninin gelir üzerindeki etkisinin tüm ülkelerin aksine negatife döndüğünü göstermektedir. Üstelik negatif yönlü bu etki istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna göre gelişmiş ülkelerde ekvatora olan uzaklık arttıkça gelir düzeyi azalmaktadır. Hukuk değişkeninin gelir üzerindeki pozitif yönlü etkisi gelişmiş ülkelerde de istatistiksel olarak anlamlıdır, Tutum değişkeni gibi Etnik değişkeninin gelir üzerindeki etkisi gelişmiş ülkelerde pozitif yönlüdür. Etnik değişkeninin pozitif yönlü bu etkisi istatistiksel anlamlılığa da sahiptir.

Dolayısıyla gelişmiş ülkelerde etnik-dilsel çeşitliliğin artması kişi başına geliri arttırmaktadır. Son olarak gelişmekte olan ülkeler için elde edilen tahminlere bakıldığında, bu tahminlerin tüm ülkeler için elde edilen tahminlerle aynı olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle tüm ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerde de etnik-dilsel çeşitlilik düzeyinin artması kişi başına geliri azaltırken, ekvatora olan uzaklığın artması ve hukuksal yapının düzelmesi kişi başına gelir düzeyini arttırmaktadır.

Tablo 3. GEKK Tahminleri

	Tüm Ülkeler	Gelişmiş Ülkeler	Gelişmekte Olan Ülkeler
Tutum	0.0051* (0.0004)	-0.0018* (0.0003)	0.0043* (0.0000)
Hukuk	0.4926* (0.0098)	0.3618* (0.0180)	0.3518* (0.0071)
Etnik	-0.5136* (0.0110)	0.0460** (0.0156)	-0.6425* (0.0165)
Sabit	3.6204* (0.0160)	4.0098* (0.0432)	3.5718* (0.0230)
Hausman-ist	33.137*	0.0000	32.776*
Model	FE	RE	FE
F-ist.	333.022*	282.804*	67.176*
R ²	0.733	0.586	0.445
D. R ²	0.733	0.584	0.439
Gözlem Sayısı	1955	602	1353
Ülke Sayısı	146	43	103

Not: Parantez içindeki değerler standart hata tahminleridir. * $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.05$

Sonuç

Bu çalışmanın amacı gelişmiş ve gelişmekte olan 146 ülke için tutum, hukuksal yapı ve etnik-dilsel çeşitliliğin kişi başına gelir üzerindeki etkisini analiz etmektir. Genelleştirilmiş En Küçük Kareler yöntemiyle elde edilen tahmin sonuçları ülkelerin hukuksal yapısının düzgün olması durumunda, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kişi başına gelirin arttığını göstermektedir. Ülkelerin ekvatora olan uzaklığını gösteren tutum ile ülkelerdeki etniksel, dilsel ve dinsel farklılık düzeyi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelir üzerinde farklı etkilere sahiptir. Tutum değişkeni gelişmiş ülkelerde kişi başına geliri azaltırken, gelişmekte olan ülkelerde kişi başına geliri arttırmaktadır. Bir başka bağımsız değişken olan etnik-dilsel çeşitlilik ise gelişmiş ülkelerde kişi başına gelirin artmasına, gelişmekte olan ülkelerde kişi başına gelirin azalmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak, ülkelerin ekvatora olan uzaklığı bir kenara bırakıldığında, gelişmekte olan ülkeler hukuksal yapılarını güçlendirecek ve hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir düzen oluşturmak için çaba gösterirken, etnik-dilsel çeşitlilik düzeylerini

düşürecek plan ve programları hayata geçirmek durumundadır. Böylelikle bu ülkelerde gelir düzeyi yükselme eğilimine girecektir. Gelişmiş ülkeler ise hukuksal yapı açısından gelişmekte olan ülkelerin yaptığı gibi hukukun üstünlüğünü egemen kılacak bir toplum düzeni oluşturarak gelir düzeyini yükseltebilecektir. Ancak gelişmiş ülkelerin gelir düzeyinin artması için etnik-dilsel çeşitliliğin azalması değil artırılması gerekmektedir. Dolayısıyla gelişmiş ülkeler etnik-dilsel çeşitliliğini arttırmak durumundadır. Bunun için gelişmiş ülkeler, günümüzde dünyamızın çok büyük bir yararı olan mültecilere kapılarını daha da açabilir. Böylece gelişmiş ülkeler etnik-dilsel çeşitliliğini arttırırken, mülteciler de iş ve barınma imkanlarına kavuşabilir.

KAYNAKLAR

- Acemoglu, D., S. Johnson, and J. Robinson. 2001. "The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation." *American Economic Review* 91: 1369–1401.
- Alesina, A., W. Easterly, A. Devleeschauwer, S. Kurlat, and R. Wacziarg. 2003. "Fractionalization." *Journal of Economic Growth* 8: 155–194.
- Alesina, Alberto & Stelios Michalopoulos & Elias Papaioannou, 2012. "Ethnic Inequality," NBER Working Paper No. 18512.
- Campante, Filipe and David Yanagizawa-Drott (2015), "Does Religion Affect Economic Growth And Happiness? Evidence From Ramadan", *The Quarterly Journal of Economics* 130(2): 615–658.
- Collier, P., & Gunning, J. W. (1999). Why has Africa grown slowly? *Journal of Economic Perspectives*, 13(3), 3–22.
- Easterly, W., & Levine, R. (1997). Africa's growth tragedy: Policies and ethnic divisions. *Quarterly Journal of Economics*, 112(4), 1203–1250.
- Garoupa, Nuno ve Carlos Gomez Liguerra (2012), The Efficiency of the Common Law: The Puzzle of Mixed Legal Families, Texas A&M University School of Law Texas A&M Law Scholarship No.671.
- Glaeser, E.L., R. La Porta, F. Lopez-de-Silanes, and A. Shleifer. 2004. "Do Institutions Cause Growth?" *Journal of Economic Growth* 9: 271–303.
- Güney, Taner (2017) Governance and sustainable development: How effective is governance?, *The Journal of International Trade & Economic Development*, 26:3, 316-335.
- Hall, R. E., & Jones, C. I. (1999). Why do some countries produce much more output per worker than others? *Quarterly Journal of Economics*, 114(1), 83–116.
- La Porta, R., F.L. de-Salines, A. Shleifer, and R.W. Vishny. 1997. "Legal Determinants of External Finance." *Journal of Finance* 52 (3): 1131–1150.
- La Porta, R., F.L. de-Salines, A. Shleifer, and R.W. Vishny. 1999. "The Quality of Government." *Journal of Law, Economics, and Organization* 15 (1): 222–279.

- Mahoney, Paul (1999), *The Common Law and Economic Growth: Hayek Might be Right*, UNIVERSITY OF VIRGINIA SCHOOL OF LAW Legal Studies Working Papers Series No. 00-08.
- Majid, Muhammad Farhan, (2013) "The Persistent Effects of in Utero Nutrition Shocks Over the Life Cycle: Evidence From Ramadan Fasting," GCC Working Paper Series: 13-05.
- Montalvo, José, G., and Marta Reynal-Querol. 2005. "Ethnic Polarization, Potential Conflict, and Civil Wars." *American Economic Review*, 95(3): 796-816.
- Posner, Richard A. 2007. *Economic Analysis of Law* (7th ed.). New York, NY: Aspen Publishing.
- Rodrik, D., A. Subramanian, and F. Trebbi. 2004. "Institutions Rule: The Primacy of Institutions Over Geography and Integration in Economic Development." *Journal of Economic Growth* 9: 131-165.
- Tatoğlu, F. Y. (2012a). *Panel Veri Ekonometrisi: Stata Uygulamalı*, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- Tatoğlu, F. Y. (2012b). *İleri Panel Veri Ekonometrisi: Stata Uygulamalı*. Beta Basım Yayın, İstanbul.
- Van Ewijk, Reyn, (2011) "Long-Term Health Effects on the Next Generation of Ramadan Fasting during Pregnancy," *Journal of Health Economics*, 30: 1246-1260.